

Эр-хотин муносабатлари психологияси

Чирчиқ ОТҚМБЮ
Ўзбекистон психологлар ассоциацияси аъзоси,
“Ҳарбий психология” кафедраси психологи
Эргешов Махмуд Мислимович

Оила хусни – келишув.

Оиланинг завқи – боғлиқлик.

Оиланинг қувончи – муҳаббат.

Оиланинг қонуни – меҳнат.

Оила фароғати – мамнун диллар.

«Аёллар эркакларга яратганнинг омонатидир»

Кучли рашик хатто хасаддан ҳам кўпроқ зарар келтириши мумкин

«Тўйдан кейин боламнинг меҳрини биров билан бўлишиш – бу даҳшат!» Кундалик ҳаётимизда деярли ҳар бир янги оила она рашки билан тўқнашади. Аслида ҳар қандай она фарзандини ўзгалардан қизғанади. Лекин бу туйғу кўпинча ҳукмдор табиатли ёки шахсий ҳаётини йўлга қўёлмаган, ўзини фақат фарзанд тарбиясига бағишлаган аёлларда, ёлғиз оналарда жуда яққол кўзга ташланади. Улар доим фарзандини назорат остида ушлашга интиладилар ва унинг оила қуриш ниятини ваҳима билан кутиб оладилар. Чунки бу она ҳаётида кучли рақиб пайдо бўлишини англади ва табиийки, тўйдан кейин эркатойи фақат унга қулоқ соладиган итоатли ўғил бўлмай қолиш хавфи таҳдид солади. Хуллас онанинг бундай хавотирлари бир сўз билан «рашик» дейилади. Кимлардир бунга кўникиб, оила инқирозининг томошабинига айланса, яна кимдир исён кўтаради ёки бу вазиятдан чиқиш йўлларини излайди.

Она – бола, то фарзанд ўзи оила қурмагунча, маънан ва жисмонан яқин бўлишади. Онанинг болага меҳр изҳори икки хил: айримларда меъёрий, яна айримларда эса ҳаддан ошган тарзда намоён бўлади. Боласини ўзидан маълум масофада сақлаб вояга етказган оналарда рашк кучсиз бўлади, гарчи боласи кап-катта бўлса ҳам, бағрига босиб, эркалаб, сийпалайверган она ўта рашкчи бўлади. Фарзанди ҳали уйланмасиданоқ она бўлажак келинини ёмон

кўриб қолиши олдиндан маълум. Негаки, тўйдан кейин «болажони»нинг узоқлашишини тасаввур қилишнинг ўзи онага азоб беради, айниқса унинг бошқа суянчиғи бўлмаса. [1,2,3]

Александр Дюма таъкидлаганидек: «Рашк бошқалардан кўра ўзига кўпроқ азоб бериш санъатидир». Шундай экан, рашкчи оналарга психологлар тавсия қиладилар: рашкингиз меъёридан ошаётганлигини сезганингиз заҳоти, жуда бўлмаса, уйингиздаги мебеллар жойини ўзгартиринг, маданий ҳордик чиқаринг, кўпроқ давраларда бўлинг.

Оилавий муносабатлар икки киши эр ва хотин орасидаги ҳиссиётларга асосланиб шаклланади. Агар ҳиссиётлар ортда қолиб, ҳаёт муаммолари устун келиб, эр ўзини терговчи сифатида тутса, хотинини доимий тергов остида ушласа ёки хотини доимо моддий муаммолар, бойлик, рўзғор ҳисоб-китобини қилиб эрни доимо тергаса бир-бирларига бўлган ҳис-туйғу йўқолиб кетади. Инсон баъзида ўзига яқин бўлган одамларни тушунмайди. А.Грин ўзининг асарларидан бирида «Бизнинг ички дунёмиз камдан-кам одамни қизиқтиради»-деди.

Эр-хотин бир-бирларини жуда яхши биладиган, тушунадиган-деб ўйлашади. Аслида эса яқин одамни ички дунёсини кўра билиш уни тушунишни хоҳлашмайди. Эр-хотин турмуш кўриб, жисмонан бир-бирига яқинлашгани билан қалбан яхшилик бу бошқа нарса. Бу яқинликка эришиш учун унга интилиш, қизиқиш ва яқин одам билан доимо суҳбатда бўлиш, суҳбат орқали уни ички дунёсига кира олиш керак. Бу муносабатлар қизиқувчан, эркин ва тенг ҳуқуқли инсонлар орасида пайдо бўлади.

Инсон турмуш кўришдан олдин бу ҳаётда ўзининг дунёқарашига эга бўлади. У ўзи учун азиз ва қимматли нарсаларни белгилаб қўяди, шунинг учун ўз ёнида тушунадиган, унинг ғурурига тегмайдиган, дунёқарашини устидан кулмайдиган, таъна қилмайдиган кўпинча яқин бир инсон бўлишини истайди.

«Суфий»лар ривоятига кўра «Бир қари ит ёш итнинг ўз душманини тишлаш билан овора бўлаётганини кўриб-нима қилаяпсан деб сўрабди.

Жавобан: Мен ҳаёт фалсафасини топдим, ўрганиб чиқдим. Мен ҳаётда итлар учун энг яхши нарса, бахт эканини тушундим. Менинг бахтим эса думимда, шунинг учун думумни тутсам бахтим ўзим билан бўлади дебди. Бунга жавобан қари ит – ука, мен бу фалсафа билан олдиндан танишман. Мен ҳам бахт бу энг яхши нарса ва менинг бахтим думумда эканини тушундим. Лекин мен нима қилсам ҳам, қаерга борсам ҳам бахтим ёнимда, думум мен билан бирга бўлишини англадим ва унинг кетидан қувишни бас қилдим – дебди. »

Шунинг учун оилавий муносабатларни мустаҳкамлашда қуйидаги факторларга эътибор қаратиш керак:

1. Эр-хотин оилани сақлашга интилиши.
2. Оилавий ишларда ташаббус кўрсатиб, ўз ҳиссасини иккаласи ҳам баровар қўллаши.
3. Оилавий манфаати йўлида келишиб иш қилиш.
4. Мавжуд бўлган муаммоларни оилани унутмаган ҳолда у билан биргаликда ечиш.
5. Қийин ва оғир кунларида бирга бўлиш, бир-бирини қўллаб - қувватлаш.
6. Эр-хотин ташқи кўринишида эстетик жозибаликни сақлаш. Оилада ўзини тута билиш.
7. Оилада ишонч, қувонч, меҳр-оқибат шароитини яратиш.

Оила бахтли бўлишида турмуш кўрганлар бир-бирларига дўстона муносабатда бўлиши муҳим аҳамиятга эга. Чунки, ёшлиқда турмуш кўриб, йиллар давомида икки шахс бир-бирига боғланиб қолади. Улар бир-бирини тарбиялайди, бир-бирини ўрганади. [4]

Ўз уйига боғланган, эрига ҳамиша итоатда бўлган, ўзига қараган, уйини тартибли ва ораста сақлаган, болаларига чиройли тарбия берган, оиласини бахтиёр қила олган аёл хотинларнинг энг яхшисидир. Айниқса, эрининг ўзидаги ҳақларини яхши билиб, уларни бекаму – кўст адо этсагина хотин рафиқалик бурчини бажарган бўлади. [5]

«Кимки аёлини юзига табассум билан боқса, унга ўн савоб ёзилади, ўпса йигирма савоб, қовушса уч юз савоб ёзилади. Бирга бўлгандан сўнг зул қилганларида, сувнинг ҳар томчиси учун битта фаришта яратилади. Бу фаришталар эр-хотин ҳақида қиёматгача истиғфор айтадилар».

«Бир киши аёлига муҳаббат билан боқса ва аёли ҳам унга шу кайфиятда юзланса, Аллоҳ таоло иккаласига ҳам раҳмат назари билан қарайди. Ва қўлларини қўлларига қўйганларида иккисининг ҳам гуноҳлари бармоқлари орасидан тўкилиб кетади».

«Саҳихи Муслим» дан

Адабиётлар рўйхати:

1. О. Турмухамедова Кўнгил хотиржамлиги. – Т.; 2014.
2. О. Турмухамедова. Ойнинг ёруғ кунлари. – Т.; 2015.
3. Ғ.У. Шоумаров. Оила психологияси. – Т.; 2007.
4. З.Т. Нишанова Мустақил ижодий фикрлаш. – Т.; 2003.
5. Ш.А. Дўстмухамедова, З.Т. Нишанова, С.Х. Жалилова, Ш.Т. Каримова, Ш.Т. Алимбоева. Ёш даврлари ва педагогик психологияси. – Т.; 2013.